

ks. dr hab. Bogdan Giemza SDS, prof. PWT

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
e-mail: giemza1957@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0744-546X>

***Homo viator. Człowiek – duszpasterstwo – Kościół.
Od pielgrzymki do ekologii***, red. Jerzy Brusilo,
**Wydawca: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
w Krakowie, Kraków 2022,**
ISBN 978-83-63241-40-7 (wersja drukowana),
ISBN 978-83-63241-41-4 (wersja online), ss. 600,
<https://doi.org/10.15633/9788363241414>

Kościół katolicki przywiązuje dużą wagę do jubileuszy, zarówno wielkich, obchodzonych w całym Kościele, jak i dotyczących mniejszych wspólnot czy pojedynczych osób. Tradycja jubileuszy ma swoje korzenie w judaizmie. Chrześcijanie patrzą na historię przez pryzmat wiary i szukają w niej śladów Bożej Opatrzności. Jest to sposobność do podsumowań, wdzięczności oraz do spojrzenia z nadzieją w przyszłość. W Kościele powszechnym tradycję jubileuszowego Roku Świętego wprowadził papież Bonifacy VIII (1295-1305) w 1300 roku. W 2025 roku będziemy obchodzić kolejny rok jubileuszowy ogłoszony przez papieża Franciszka pod hasłem „Pielgrzymi nadziei”. W takim kontekście trzeba postrzegać jubileusze ks. prof. dra hab. Macieja Ostrowskiego, jednego z wybitnych polskich pastoralistów, związanego z Papieską Akademią Teologiczną, obecnie Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie: 70-lecie urodzin, 45-lecie święceń kapłańskich i 40-lecie pracy naukowo-dydaktycznej. Recenzowana publikacja została przygotowana i jest dedykowana Czcigodnemu Jubilatowi z racji jego osobistych jubileuszy, ale także jako dowód wdzięczności dla jego szerokiego zaangażowania w życie Kościoła i świeckich społeczności.

Tytuł publikacji: *Homo viator. Człowiek – duszpasterstwo – Kościół. Od pielgrzymki do ekologii* wymownie charakteryzuje osobę Jubilata i jego dotychczasowe życie oraz działalność duszpasterską i naukową. Na słowa uznania i podziękowania zasługuje redaktor tej książki o. dr hab. Jerzy Brusilo OFMConv, prof. UPJPiI, który doprowadził do jej finalizacji, a trzeba mieć świadomość, że nie było to łatwe zadanie.

Struktura książki nie odbiega od tego typu publikacji. Zawiera krótką charakterystykę i biografię Jubilata oraz jego dorobek naukowy, okolicznościowe listy gratulacyjne, artykuły naukowe i dokumentację fotograficzną (*Jubilat w kadrze*). Artykuły zostały ujęte w czterech blokach tematycznych: *Pielgrzymka. Duszpasterstwo turystyczne; Duszpasterstwo. Ewangelizacja; Ekologia (sacrum i przyroda); O dokumentach Kościoła. Biografie*.

Postać Księdza Profesora i jego dorobek zostały w sposób nieszablonowy przedstawione w opracowaniu otwierającym książkę pt. *Historia życia i osiągnięć Jubilata Księdza Profesora Macieja Ostrowskiego* (s. 9-16). Szkoda, że zostało pominięte imię i nazwisko autora tego opracowania, zarówno w tekście, jak i w spisie treści. Podobnie zresztą jest w zestawieniu bibliografii Jubilata. Dowiadujemy się z nich, jak dynamiczne i nad wyraz obfite w różnorakie zadania było dotychczasowe życie ks. prof. dr. hab. Macieja Ostrowskiego (urodzonego 26 czerwca 1952 roku w Krakowie). Od święceń kapłańskich (22 maja 1977 roku) umiejętnie łączył pracę duszpasterską w różnych parafiach, zaangażowanie w Ruchu Światło-Życie, duszpasterstwo ludzi w drodze, działalność jako członek PTTK i czynny ratownik GOPR, udział w wielu komisjach i redakcjach, z własnym rozwojem naukowym (1982 – licencjat kanoniczny, 1989 – doktorat, 1997 – habilitacja, 2001 – profesor nadzwyczajny, 2011 – profesor zwyczajny), organizacją i uczestnictwem w sympozjach, pracą naukową, prowadzeniem wykładów i seminarium naukowego, pracą administracyjną na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (jako kierownik Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej, prorektor uczelni i dyrektor Instytutu Teologii Praktycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II) oraz wykładami na innych uczelniach. Świadectwem umiejętności łączenia pasji naukowej z działalnością organizacyjną i wyrazem zaufania ze strony środowiska naukowego jest fakt, że w latach 1992-2002 ks. Maciej Ostrowski był sekretarzem, a następnie do 2007 roku przewodniczącym Sekcji Pastoralistów Polskich w Warszawie (obecnie Stowarzyszenie Pastoralistów Polskich). Wyrazem uznania i wdzięczności były też liczne odznaczenia i nagrody dla Jubilata wymienione w porządku chronologicznym (s. 15-16).

Ksiądz Profesor wypromował 16 doktoratów, 11 licencjatów kanonicznych, 73 magisteria i 15 licencjatów zawodowych. Równie bogaty jest jego dorobek piśmienniczy, który został zawarty w *Bibliografii Księdza Profesora Macieja Ostrowskiego* (s. 17-51). Obejmuje on 3 książki (monografie naukowe), 181 artykułów naukowych, 4 rozdziały w podręcznikach, 4 tłumaczenia artykułów i dokumentów (opublikowanych

w Internecie), 12 redakcji monografii zbiorowych, 85 publikacji popularnonaukowych i popularnych oraz pomoce duszpasterskie. Zestawienie całościowego dorobku jest zawsze pracą bardzo żmudną i niełatwą. Najpierw bowiem trzeba zebrać skrupulatnie publikacje i uporządkować je według przyjętego klucza, a także ujednoczyć sporządzenie opisów bibliograficznych. Być może kwestia oddania w terminie publikacji sprawiła, że w tym ostatnim obszarze można mieć zastrzeżenia, zwłaszcza z podawaniem nazw czasopism. Zgodnie z przyjętymi zasadami każdy człon nazwy czasopisma powinien być pisany wielką literą. W omawianym zestawieniu bibliograficznym jest sporo chaosu, niektóre tytuły są pisane poprawnie i z błędami, np.: „Ateneum kapłańskie” (s. 20), „Zeszyty naukowe AWF” (s. 20), „Bielsko-Żywieckie studia teologiczne” (s. 21), „Studia pastoralne” (s. 23, 27, 34), „Teologia praktyczna” (s. 26), „Polonia sacra” (s. 28, 32, 33), „Roczniki Teologiczne, KUL” (s. 29, 34), „Biblioteka kaznodziejska” (s. 38), „Materiały homiletyczne” (s. 39, 42). Błędem jest też podawanie, że redaktorem *Leksykonu teologii pastoralnej*, Lublin 2006, jest o. Marek Fiałkowski OFMConv. Jest on – obok ks. Wiesława Przygody – jednym ze współredaktorów, natomiast redaktorem naczelnym jest ks. Ryszard Kamiński (s. 24). Przy cytowaniu *Encyklopedii katolickiej* KUL podaje się raczej kolumny, a nie strony (s. 28).

Osobie Księdza Profesora są poświęcone w recenzowanej księdze również dwa artykuły: Renaty Chrzanowskiej nt. *Katechizacja w drodze, czyli turystyka religijna i pielgrzymowanie z perspektywy katechetycznej* oraz ks. Michała Wilkosza pt. *Podróżować – doświadczać – rozumieć, czyli ks. prof. Macieja Ostrowskiego teologii pastoralnej metoda własna*. Szkoda, że zabrakło pełniejszej i pogłębionej syntezy badań naukowych i publikacji Jubilata.

Na osobną uwagę zasługują listy gratulacyjne, które zostały podzielone na „adresy jubileuszowe” oraz „wspomnienia i świadectwa”. Jest czymś normalnym, że w księgach jubileuszowych można znaleźć okolicznościowe listy gratulacyjne. Jednakże uderza ich liczba (17) i różnicowanie gratulantów – począwszy od władz kościelnych, uczelni macierzystej oraz innych uczelni w Polsce przez uczelnie zagraniczne ze Słowacji i Ukrainy, instytucje państwowe i samorządowe, po organizacje turystyczne. Osobną grupę tworzą wspomnienia i świadectwa ośmiu osób. Wielokrotnie nie są to tylko patetyczne słowa i okolicznościowe laurki. Zarówno listy gratulacyjne, jak i wspomnienia, wiele mówią o pięknie człowieczeństwa Jubilata, o jego otwartości na drugiego człowieka, skoro potrafił nawiązać tak osobiste i bliskie relacje oraz zapisać się tak ciepło w pamięci spotkanych ludzi, z którymi współpracował na różnych polach.

Zasadniczą część księgi jubileuszowej tworzą 24 artykuły naukowe, podzielone – jak już zostało wspomniane – na cztery bloki tematyczne, charakterystyczne dla działalności naukowej ks. Macieja Ostrowskiego. Autorzy, którzy przez swoje opracowania włączyli się w jubileusz Księdza Profesora, pochodzą z 10 ośrodków naukowych i duszpasterskich.

Są to: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wyższy Instytut Teologiczny im. NMP Stolicy Mądrości w Częstochowie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet w Preszowie na Słowacji i Polska Misja Katolicka w Niemczech.

Książk prof. Maciej Ostrowski bardzo dużo uwagi w swoich badaniach poświęcił sprawie pielgrzymowania, turystyki i migracji, sam będąc czynnym pielgrzymem i turystą. Jest on także sekretarzem Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek. Zrozumiałe więc, że pierwsza część artykułu zatytułowana jest *Pielgrzymka. Duszpasterstwo turystyczne* (s. 97-238). Składa się na nią 8 artykułów: *Z teologii pielgrzymowania i pielgrzymki* (ks. Czesław Krakowiak), *Troska duszpasterska o polskich emigrantów w Niemczech po 1945 roku* (ks. Michał Mraczek), *Pastoralny wymiar pielgrzymowania* (ks. Wiesław Przygoda), *Chrześcijańskie rozumienie drogi* (ks. Andrzej Zwoliński), *Biblijne podstawy patriotyzmu i miłości ojczyzny* (o. Tomasz Dąbek OSB), *Umiłowanie ojczyzny w życiu i nauczaniu Jana Pawła II* (ks. Bronisław Mierzwiński) oraz wspomniane już artykuły Renaty Chrzanowskiej i ks. Michała Wilkosza. Trochę niezrozumiałe jest włączenie artykułów dotyczących patriotyzmu i miłości ojczyzny (o. Tomasz Dąbek OSB, ks. Bronisław Mierzwiński) do omawianego bloku tematycznego. Pewnym usprawiedliwieniem może być fakt, że odnoszą się one do szacunku i miłości do przyrody, związanej nieodłącznie z pielgrzymowaniem i turystyką.

Innym obszarem badań Jubilata były kwestie związane z metodologią nauczania i istotą teologii pastoralnej, różnymi formami duszpasterstwa, rozumieniem ewangelizacji, zrzeczeniami kościelnymi. Potwierdzeniem tego jest drugi blok tematyczny, zatytułowany *Duszpasterstwo. Ewangelizacja* (s. 239-366), obejmujący 5 artykułów: *Akcja katolicka wobec wyzwań współczesności w XXV rocznicę reaktywacji* (ks. Tadeusz Borutka), *Reguły ewangelizacji w świecie nowych mediów* (ks. Andrzej Kielian), *Formacja prezbiterów do duszpasterstwa osób z niepełnosprawnością wzroku* (ks. Dariusz Lipiec), *Duszpasterstwo kościoła w perspektywie ludzkiej. Studium z teologii stosowanej* (ks. Jan Kazimierz Przybyłowski), *Wokół duszpasterskiej postugi kapelanów szpitalnych w Polsce* (ks. Tomasz Wielebski).

Ekologia (sacrum i przyroda) (s. 367-442) to kolejna część publikacji mająca związek z naukowymi zainteresowaniami Księdza Profesora, będącego organizatorem licznych sympozjów nt. „Sacrum i przyroda” (dotychczas odbyło się 29 takich spotkań, pierwsze – w 1993 roku; początkowo miały one charakter lokalny, obecnie – międzynarodowy), jak również członkiem honorowym Ruchu Ekologicznego św. Franciszka z Asyżu. Naturalne i logiczne wydają się być zainteresowania ekologią, światem przyrody w odniesieniu do turystyki i pielgrzymowania.

Natura jest do naszej dyspozycji nie jak „stos przypadkowo rozrzuconych odpadków”, ale jako dar Stwórcy, który określił jej wewnętrzne prawa, aby człowiek zaczerpnął z nich należne orientacje, by „uprawiał ją i dogłędał” (por. Rdz 2,15)¹.

W tym obszarze tematycznym znalazły się następujące artykuły: *The Church's Position as Regard to the Ecology Issue* (fr. Jan Dziedzic), *Kultura stresu i miejsca jego niwelowania. Założenie ogrodowe przy Szpitalu Klinicznym im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie jako park terapeutyczny* (ks. Jan Klimek; ks. Grzegorz Wąchol), *Co należy sądzić o kryzysie ekologicznym?* (ks. Juliusz Łukomski), *Pał pilierow profesora M. Ostrowskiego pre lepsie pochopenie korelacie človeka a prirody* (ks. Marek Petro) i *Ekologiczna spiritualita – sučast akčnej platformy encykliky Laudato si* (ks. Peter Tirpak).

Całość rozważań dopełnia dział zatytułowany *O dokumentach Kościoła. Biografie* (s. 443-581), liczący 6 artykułów. Jubilat nie tylko czerpał obficie z nauczania Magisterium Kościoła, ale udostępniał innym te źródła, tłumacząc i edytując dokumenty dotyczące migracji i turystyki. Wspomniane artykuły odnoszą się do następującej problematyki: *Program odnowy parafii „Nowa Wspólnota” w kontekście watykańskiej instrukcji o parafiach w służbie ewangelizacji (29 VI 2020)* (ks. Bogdan Biela), *Troska duszpasterska o młodzież w świetle adhortacji apostolskiej papieża Franciszka Christus Vivit* (ks. Marian Duda), *Katolicy świeccy w Kościele na marginesie ogólnopolskiej syntezy synodu o synodalności* (o. Marek Fiałkowski OFMConv), *Prawo chroni rodziców i dzieci. Uwagi dotyczące aborcji eugenicznej na kanwie wywiadu ks. prof. Andrzeja Szostka MIC dla kwartalnika „WIEŻ”* (Piotr Guzdek), *O konsekwentną realizację reformy liturgii. Synteza krajowa synodu 2021-2023* (ks. Piotr Kulbacki), *„Człowiek głębokiej wiary i wielkiej mądrości”. Ks. dr hab. Marian Jakubiec (1929-2014)* (ks. Tadeusz Panuś). Wątpliwości nasuwają się z zakwalifikowaniem artykułu Piotra Guzdeka do bloku tematycznego *O dokumentach Kościoła. Biografie*. Usprawiedliwieniem może być odniesienie wskazanego wywiadu do nauczania Kościoła, w tym do adhortacji Franciszka *Amoris laetitia*. Niezrozumiałe jest też podawanie tytułu naukowego (dr Piotr Guzdek) jedynie przy tym autorze.

Całość jest ubogaconą licznymi fotografiami Księdza Profesora z jego posługi kapłańskiej, działalności naukowej i wędrowek górskich bądź spływów kajakowych. Są podani autorzy zdjęć lub zaznaczono, że pochodzą one z prywatnych zbiorów Jubilata. Niewątpliwym uchybieniem jest brak miejsca oraz daty wykonania zdjęć. Byłyby to niezaprzeczalnie pełniejsze opisy.

Mimo drobnych zastrzeżeń należy z wdzięcznością przyjąć księgę jubileuszową dedykowaną ks. prof. dr. hab. Maciejowi Ostrowskiemu z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Niech się spełnią wielokrotnie powtarzane w życzeniach pragnienia,

1 Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, Watykan 2009, nr 48.

by nadal służył swoją mądrością, nabytą wiedzą, umiejętnością łączenia ludzi i współpracy z nimi. Wyrazy uznania dla Dostojnego Jubilata. *Ad multos annos!*

Czytelnicy, którzy zechcą oddać się lekturze księgi jubileuszowej, znajdą rzeczowy i inspirujący materiał związany z duszpasterstwem, różnymi formami ewangelizacji, refleksją nad wybranymi dokumentami Kościoła czy ekologią i troską o piękny świat przyrody ofiarowany nam przez Boga.

Słowa kluczowe: ks. Maciej Ostrowski; jubileusz; turystyka; przyroda; księga jubileuszowa; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Keywords: Fr. Maciej Orłowski; jubilee; tourism; nature; jubilee book; The Pontifical University of John Paul II in Krakow

Bibliografia

Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, Watykan 2009.